

NÁRODNÍ SOCIALISMUS VĚČNĚ ŽIVÝ

Dr. Petr Zenkl
předseda strany

Praha 1946

Skončili jsme práce, ke kterým jsme se sešli, a zase se rozejdeme do svých domovů. Ale dříve ještě, než si navzájem stiskneme pravice a rozloučíme se s přáním štěstí a zdaru, je mojí povinností shrnout zkušenosti a poznatky, posbírané za uplynulé měsíce a načrtnout alespoň v hrubých rysech **linii, kterou chce naše hnutí sledovat v budoucnosti**. A hned, ještě než přikročím k podrobnějšímu výkladu, vyjádřím slovy něco, co jsme všichni cítili od počátku tohoto našeho sjezdu - poznatek nezákladnější a nejradostnější, který jsme cítili a sdíleli silněji a silněji každou hodinu a každou minutu tohoto našeho rokování: Poznání, že **naše československá národněsocialistická strana žije a mohutní**, že je a zůstane tím, čím byla vždy, hnutím mladým, kvasícím, životným a vítězným, že ze zkoušek, které na ni dolehly, vyšla sice zkrvavena, ale vnitřně silnější a naprosto jednotná. Vzpomeňte si jen na chaotické dny po našem osvobození, kdy se některým pochybovačům — a měli jsme je někdy i ve vlastních řadách — zdálo, že tradice a ideály našeho hnutí nemají už nově republiku co říci a že naše strana smyslu své existence pozbyla. Že s řadou našich zemřevších předáků umřela i naše strana i že byl její strom smrtelně zasažen u kořene.

Bratři a sestry! Kam se dnes poděly všechny ty nejistoty, pochyby a strachy! Šli jsme dál pevně svoji cestou, nevířili si ani svodů, ani lákáni, ani hrozeb, nespolehali se na nic než na sebe a na svoji pravdu. Pro to právě, pro tuto věrnost, pro tuto vnitřní jistotu a samostatnost **jme dnes zase pilířem republiky a mocným lidovým hnutím**. Jsme tu, žijeme, organizujeme se a rosteme. Svoji existenci nemusíme ospravedlňovat, protože se neopírá ani o pouhé schematické rozvržení našeho vnitropolitického života, ani o vnější ideové popudy a proudy, nýbrž o vůli širokých československých lidových mas, které se na cestě k novým cílům buď seřadily pod svůj starý prapor, anebo které dnes v naší víře našly vyjádření víry vlastní. Jsme tu, protože **nás lid, národ a republika potřebuje**. Vidíme to takřka na každém kroku, slyšíme to ze statisíců úst a uvědomujeme si povinnost, kterou nám tato skutečnost ukládá. **Povinnost před státem, před národem a předvlastním svědomím**; povinnost těžkou a odpovědnou, ale povinnost krásnou, kterou splníme tak, jako jsme ji v uplynulých letech a desetiletích splnili vždy a za všech okolností.

Náš program: národ, socialismus a demokracie

Od posledního valného sjezdu naší strany, který se konal již za neobyčejně vzrušené nálady ve dnech 30. května a 1. června 1936, uplynulo devět těžkých let. Náš národ a celý svět prošel od té doby takovým martyriem utrpení a hlubokého revolučního převratu, že by nebylo divu, kdyby ze zásad a směrnic, které jsme si tehdy na svém sjezdu stanovili, nezbylo nic, než potíštěný papír. A přece — ač se to zdá přímo neuvěřitelné - probíráte-li se zprávami nejen z tohoto sjezdu, ale zejména i z předcházejícího sjezdu, konaného v roce 1931, kdy si

strana dala svůj nový propracovaný i akční program, shledáte, že z hlavních zásad na těchto dvou sjezdech naší strany stanovených, ani jedna jediná - doslovně: ani jediná - nepozbyla nic na své plné platnosti. **Program strany**, který je pro stranu tím, čím je pro stát jeho ústava, stojí tu dnes po tolika letech a po největší válce všech dob jako pevný, nezměněný žulový kvádr, **na jehož základních principech a směrnicích není třeba nic měnit**. Pro nás jako vykonavatele a oddané hlasatele těchto zásad je posvátným závazkem, že ve své činnosti neustaneme, dokud tyto zásady a ideje nebudou splněny v životě svobodné a demokratické republiky Československé. **Tři základní principy**, na nichž je vybudován program československé strany národně socialistické, byly již tehdy a jsou i dnes vyjádřeny ve třech nejmocnějších ideálech naší doby: jsme stranou **národní, socialistickou a demokratickou**. Tím je řečeno, že vyznáváme pevnou a neotřesitelnou víru ve věčnou platnost a závaznost těchto tří základních idejí **v jejich nerozlučitelném spojení**. Ani jediná z těchto tří zásad, nacionalismu, socialismu a demokracie, nesmí být od druhých odlučována, nemá-li směr, jímž se náš národ a stát bude napříště ubírat, sejít na scestí. Utrpení a hrůza posledních let, ba celý vývoj Evropy od konce první války světové nás názorně přesvědčily nejen o neobyčejné duchovní síle, jež je v těchto zásadách obsažena, ale zároveň i o tom, že vyloučení kteréhokoliv z nich vede ve skutečnosti k nejstrašnějšímu katastrofám. Kam se zřítily národy a státy, které chtěly uskutečňovat nacionalismus bez demokracie; k jakým zruďným útvarům fašismu a nacismu dospěly země, jejichž političtí vůdcové nepochopili, že pro člověka dvacátého století není jiná cesta, než cesta demokratických svobod a demokratické spolupráce, založené na svobodě a rovnosti všech národů a všech jednotlivců uvnitř národů. A pohledme na obrovské úspěchy vnitřní i mezinárodní, jichž dosáhl největší slovanský stát, Sovětský svaz, jakmile za vedení geniálního státníka **Stalina** dokázal spojit svůj dřívější program socialistický s postupnou demokratisací, jak ji nastoupila stalinská ústava z roku 1936. Neohrožená statečnost a přímo pohádkové hrdinství Rudé armády v druhé světové válce by bylo nemyslitelné, kdyby se nebylo podařilo generalissimu Stalinovi přesvědčit národy Sovětského svazu o tom, že boj, který bojují, je **velká vlastenecká válka**, v níž nejde o osobní blaho jednotlivců jakkoliv početných, nýbrž o život a budoucnost národů, sdružených v Sovětský svaz. Jaké povznášející potvrzení správnosti naší cesty je pro nás i v těchto skutečnostech mezinárodní politiky, stejně jako v životním osudu našeho vlastního národa. Všecky tyto zkušenosti převratné epochy, kterou jsme právě prožili a kterou prožíváme, nás zcela nezvratně přesvědčují o tom, že jediné v nerozlučitelném spojení zásad nacionalismu, socialismu a demokracie tkví pravá cesta, po které se náš národ musí ubírat k své skvělé budoucnosti. Na každém svém kroku si musíme být vědomi, že sebekrásnější zásady a ideje nejsou ničím, nestojí-li za nimi **pevné vůle a odhodlanost tyto zásady uskutečňovat v životě soukromém, životě národa a státu**. Bez toho by se staly pouhou frázi, která sice zdobi oslavné projevy řečníků, ale život nechává jít jinými cestami. My, českoslovenští národní socialisté, nechceme u sebe trpět **žádných rozdílů mezi zásadami a životní praxí**, mezi programem a denní politikou. Nechceme proto ani ve svém programu ponechávat nějakou přežitou veteš zásad a idejí, které už pozbyly významu pro náš dnešní život. Proto bych rád, kdybychom si i na tomto zasedání jasně řekli, **jaké důsledky vyplývají pro dnešní politiku naší strany z uskutečňování oněch základních zásad, na nichž je založeno naše národně socialistické vyznání víry**.

Věčně živá idea národní

Po první světové válce se leckomu zdálo, že snad již není potřeba mluvit o **národu a vlastenectví, že idea národní** je přežitkem z minulých dob. Celý svět žil v jakémsi opojení z vítězství demokracie a Wilsonovy ideje Spojených národů a klamně se domníval, že jsou už všecky národnostní problémy v Evropě definitivně vyřízeny. K jakému však svět dospěl zklamání a jak zejména malé a střední národy v Evropě záhy pocítily nedostatečnost tehdejších záruk světového míru a bezpečnosti, o tom svědčí druhá světová válka, kdy se jen nejkrajnějšímu vypětí sil všech mírumilovných národů podařilo zastavit a zničit rozpinavou hydru fašistického a nacistického imperialismu. **Kde by dnes byl náš národ**, jemuž bylo osudem určeno vytrpět první nejsilnější nápor onoho imperialismu, **kdyby byl nenašel předešlým sám v sobě obrannou duchovní sílu**, kdyby se nebyl semkl v jedinou nerozbornou hradbu, postavenou na věrle lásce k vlasti a věrnosti svým vlastním národním ideálům. Celý svět musel se sklonit v obdivu před úžasnou odolností českého a slovenského národa, které nezlomil ani surový nápor zuřivého nepřítel, ani zrada těch, kdo zavinili mnichovskou katastrofu. A ptáme-li se, odkud čerpal náš národ svou neobvyklou sílu k vnitřnímu odporu, uvědomíme si, že tuto sílu mu dávala jediné **víra v nesmrtelné poslání českého a slovenského ho národa, víra v dějinnou spravedlnost**, která nedopusť, aby byl zničen národ, jemuž celá Evropa vděčí za tak mnohé ze svých hodnot hmotných i duchovních. Ukázala se pravdivými slova Masarykova, že

žádná moc tohoto světa, byt se i s celým peklem spojila, neudrží národa vzdělaného, ušlechtilého a statečného v poddanosti a otroctví. Byly chvíle v té strašné a nekonečně se vlekoucí válce, kdy jedině tato víra v nesmrtelnost vlastního národa dávala i nám jednotlivcům sílu, potřebnou k tomu, abychom dovedli žít i tehdy, kdy vlastní život byl mnohým už jen obtížným břemenem. České a slovenské vlastenectví bylo proto tak hluboké a odolné v boji s nacisty, poněvadž vyrůstalo z duchovních tradic, které přejímalo pokolení od pokolení, od prvých buditelů našeho národa na konci století osmnáctého až po dovršitele procesu našeho národního obrození, presidenta T. G. Masaryka. Každý český učitel a každá matka, která svým dětem vkládala do duší neotřesitelnou lásku k vlasti a její veliké minulosti, pomáhali vytvořit onu duchovní sílu i a odolnost, jež nám umožnila vítězně přežít hrůzy druhé světové války. A proto ani dnes, kdy můžeme s hrdostí a zadostiučiněním pohlížet zpět na léta prožitého utrpení, nesmíme ani na chvíli zapomenout, čím nám byla a jest láska k vlasti a národu, nesmíme nic slevovat z hrdé ideje naší české a slovenské národní svébytnosti. Národ a Československá republika jsou pro nás nejvyššími hodnotami. Pro ně a pro jejich dobro bez váhání a nadšení vše! — Tu není výhrad, není smlouvání. S nimi žijeme a s nimi bychom padli. Proti nim nikdy ani to nejmenší.

My ovšem chápeme svou **národní ideu svým vlastním způsobem**, odpovídajícím našim národním tradicím a našim vlastním potřebám. Nechceme nikomu vnučovat své ideje, nechceme však také, aby někdo jiný chtěl usměrňovat vývoj našeho národa a státu podle cizích vzorů. Proto si především řekněme, jak my chápeme ideu svébytnosti našeho národa, co my rozumíme národem. Od dob Havlíčkových až po filosofické dílo Masarykovo viděli vždy naši přední myslitelé, že národ je něčím více, než společenstvím krve a jazyka, že je to na prvním místě společenství duchovních hodnot, společný program v boji o pokrok národa i celého lidstva. Idea národní byla u nás již před Masarykem nerozlučně spjata s ideou humanity, která není ničím jiným než moderním výrazem pro křesťanskou lásku k bližnímu. Masaryk již r. 1905 (ve své přednášce „Národnostní filosofie doby novější“) ostře odmítl zhoubně německé teorie o nadřazenosti jedněch, tzv. vyšších ras nad druhými. Již tehdy jasně ukázal, že všechny ty zdánlivě vědecké teorie Němců, spatřující podstatu národnosti v rase a čisté krvi, jsou jen „nesprávné kombinace a teorie“.

Masaryk již tehdy, dávno před první světovou válkou, správně vycítil, k čemu mohou vést tyto klamné bludičky prušácké domýšlivosti a marnivé nadutosti Herrenvolku. Postavil proti nim naše české pojetí národní ideje těmito výraznými slovy: „Národnost není jen v jazyce, ale je ve státě a politice, v hospodaření a sociálním usilování, v mravnosti a zbožnosti, ve vědě, filosofii a umění.“

Z díla obrody nesmí být nikdo vylučován

Právě v nejhroších dobách první a zejména druhé světové války si celý národ jasně uvědomoval, čím je pro něj jeho **národní kultura**. Uvědomoval si, že v díle Alšově, Smetanově, Mánesově, Němcově a všech těch ostatních tvůrců našeho umění i vědy je vyjádřena přímo duše národa. Národ se v nejtěžších dobách semkl v nerozbornou jednotu právě tím, že utvořil **duchovní jednotu společné víry** v konečné vítězství pravdy, vyjadřované jeho národní kulturou. Toho si byli také vědomi naši utiskovatelé, kteří dobře věděli, že zavřením českých vysokých škol a všemožným omezováním naší kulturní tvorby sahají přímo ha kořeny naší národní bytosti. Neboť duše národa není jen v jeho jazyce, ale i v tom, co se tímto jazykem vyjadřuje. Odpor národa proti utiskovatelům nebyl věcí jen některé společenské třídy nebo vrstvy, nýbrž **bojem národa jako celku**. Proto také výstavba našeho znovuzrozeného národního státu musí být, má-li být úspěšná, prováděna **celým národem**, všemi jeho pracujícími složkami. Nikdo nesmí být vylučován ze spolupráce na velkém díle národní a státní obrody.

Přerod sociální skladby národa

Musíme si být stále vědomi toho, že náš .národ, podobně jako ostatní národy v Evropě, prožívá veliký vnitřní **přerod ve své sociální skladbě**. Dnes rozumíme pojmem národ něco jiného, než co jím rozuměli lidé století devatenáctého. Tehdy po Velké revoluci francouzské se pod pojmem národ rozuměl pouze tak zvaný třetí stav, totiž zámožné vrstvy měšťské buržoasie. Jejich jménem zvítězil ve francouzské revoluci národ nad dvěma stavy privilegovanými, totiž nad šlechtou a církevní hierarchií. Při tom však zůstávaly po celé století devatenácté a na začátku našeho století celé široké vrstvy pracujícího lidu měst i venkova v neústojném postavení vykořisťovaných a ožebračených námezdních otroků. Teprve mocná vlna socialistického hnutí pozvedla nejen životní úroveň, ale také sebevědomí těchto vyděděnců lidské společnosti. A tak na troskách kapitalistického způsobu hospodaření povstal mocný **čtvrtý stav pracujícího lidu**, aby se přihlásil o svá práva na lepší život, důstojný pracujícího člověka a aby se zároveň stal i rozhodujícím činitelem v řízení osudů národa. Tak jako vítězství třetího stavu ve Velké

revoluci francouzské osvobodilo měšťáky a zámožné sedláky z jařma útlaku šlechty a hierarchie postupně v celé Evropě i Americe, tak i Velká říjnová revoluce ruská dala signál k **osvobození pracujícího lidu** v celé Evropě. Dnes již není prostě možno vylučovat z národa jeho nejpočetnější vrstvy pracovníků rukou i mozků. V tom ikví vlastní podsrtata onoho obrovského dějinného převratu, který prožíváme. Dne.s už neplatí staré marxistické heslo, že dělníci nemají vlastní, nýbrž naopak, **dělník stejně jako pracující zemědělec se stal nejsilnější oporou národa a jeho budoucnosti**. Proto také jedině takové vlastenectví je dnes přijatelné, které s těmito skutečnostmi velkého sociálního přerodu počítá a podle nich řídí svou politiku, čili jinými slovy dnes je

nacionalismus naprosto neoddělitelný od socialismu.

Pro naše české pojetí národa a lásky k národu je mnohem lehčí přijmout toto nové pojetí národní otázky, než pro ty národy, kde dosud trvají příliš hluboké sociální rozdíly mezi jednotlivými společenskými třídami. **U nás totiž živý cit národní byl už od dob obrozeneckých vždy spojen s neměnně živým citěním sociálním**. Český a slovenský národ jsou přímo jedinečným příkladem **národa drobných pracujících lidí** bez velkých rozdílů v majetkovém postavení jeho příslušníků. Pro nás už v dobách rakouského útlaku úsilí o osvobození národa znamenalo vždy také úsilí o osvobození pracujících z útlaku velkokapitálu. Vždyť převážná většina onoho kapitálu byla v rukou Němců a Maďarů, kteří ve svých továrnách a bankách dovedli vždycky spojovat vykořisťování sociální s útiskem národnostním. Národ český a slovenský nebyl probuzen k novému životu nějakými feudálními pány nebo příslušníky vysoké buržoasie, nýbrž chudými českými literáty a příslušníky středních sociálních vrstev, kteří už tehdy viděli národ právě v těch sociálně slabých a pomoci potřebných vrstvách, těžce snázejících spojený útlak národnostní a sociální. Co však znamená toto zjištění našich národních a sociálních tradic pro náš dnešní život? Znamená to především vědomí, že my Češi a Slováci **nepotřebujeme nic měnit na svých národních tradicích**, že jen potřebujeme čerpat z jejich bohatého zřídla novou posilu k dnešnímu budování. Také období naší první republiky to vše, čím jsme žili od slavného 28. října roku osmáctého až do dnů mnichovské katastrofy v roce osmáctátém, zůstává pro nás z nejkrásnějších dob našich národních dějin, za něž se nejen nepotřebujeme stydět, ale na něž můžeme být plným právem hrdi. Jsme si ovšem vědomi, že i tehdy se vyskytovaly chyby, jichž se dnes chceme vyvarovat, při tom však víme, že tyto chyby a nedostatky byly proti kladným stránkám radostného budování a tvůrčí výstavby našeho státu nepatrné. Za druhé ono zjištění našich národních tradic nás v dnešní době vede k poznání, že **vyspělost sociální a kulturní úrovně**, jichž náš národ dosáhl v prvním dvacítiletí své svobody, je tak vysoká, že se ani dnes, kdy je celý svět ve velkém sociálním přerodu, nemusíme v. nás utíkat k náhlým a drastickým sociálním převratům, které by z dosavadní struktury naší národní společnosti neponechaly kamen na kameni. Tak jako jsme dovedli v revolučních letech po první světové. válce pokračovat s (duchem času bez **velkých sociálních bojů** a krvavých revolučních zásahů, tak i dnes můžeme a musíme usilovnou prací v duchu našich národních tradic zachovat z toho, co nám dala minulost, všechno, co je i dnes schopné života a dalšího rozvoje.

Musíme stavět, nikoli bourat

U nás není zapotřebí násilnými prostředky decimovat celé sociální vrstvy, abychom teprve po bůhví jak dlouhé době dospěli k lepšímu sociálnímu řádu, než byl řád dosavadní. Proto také nutno odmítnouti jakékoliv snahy, které by ve svém ukvapeném radikalismu chtěly spíše bourat než stavět. Je to pro nás dáno také nezbytným příkazem **hospodárnosti národními silami**, které máme k dispozici. Malý národ, tak těžce poškozený krvavou a dlouho trvajícím válkou, si nemůže dovolit, nijaké revoluční pokusnictví a násilné převraty, které by ho znovu ochuzovaly o pracovní zdatnost a které by ho obíraly o ony hmotné i duchovní statky, jež mu po dlouholetém utrpení ještě zbyly.

Z těchto úvah o našem českém pojetí otázky národní musí pro (naši stranu jako představitelku tohoto obrozeného českého nacionalismu vyplynout i zcela jasně **stanovisko k otázce revoluce**. V památném květnu letošního roku jsme prošli velikou revolucí národní, která nám vrátila poklad nejdrahoceivnější, naší národní a státní tsvobodu. **Přijali jsme do všech důsledků .program revoluční vlády**, který zcela správně a v duchu našich národních tradic dovodil z naší národní revoluce i nezbytné důsledky sociální. Přikročili jsme bez váhání k sociálním reformám, které jsou vskutku revolučním převratem v celé naší hospodářské a sociální struktuře. Dověřili jsme v duchu pravého socialismu velkou reformu agrární, započatou, avšak nedodělanou v první republice. Kromě toho jsme však dekrety o znárodnění velkých průmyslových podniků, bank a pojišťoven přikročili k nejradykálnější přestavbě našeho hospodářství, které ve skutečnosti znamená, že jsme se pustili do budování státu socialistického, který chce dřívější systém soukromokapitalistický z největší části nahraiti systémem socialistickým. Také v oblasti kulturní organisace jsme namnoze přikročili k změnám beze sporu revolučním a socialistickým. To vše je zajisté správné,

odpovídá to duchu našich národních tradic a naše strana bere za všechny tyto převratné změny tu část politické odpovědnosti, která jí přísluší.

Jsmo proti permanentní revoluci

Avšak každá revoluce, mají-li její výsledky být opravdu trvalé a nemá-li být vystřídaná nějakou reakcí, musí se bezpodmínečně jednou skončit. Jsme a budeme zapřísáhlými **odpůrci falešných teorií o tzv. permanentní revoluci**, pomocí jejíž se na příklad v Sovětském svazu snažila udržet u moci klika Trockého. Permanentní, stálá revoluce není ničím jiným než chaosem všech právních a mravních řádů, který na konec nemůže jinak skončit než krvavou občanskou válkou a poslední reakcí, která ničí revoluční dílo. V tom směru jsou osudy Velké revoluce francouzské, která se přes krvavou násilnou diktaturu direktoria zvrhla nakonec v napoleonskou reakci, pádným historickým momentem pro všechny národy Evropy. Tvůrce naší národní a politické tradice **Karel Havlíček Borovský** řekl správně již r. 1850: „Revoluce se platně uzavírá jen moudrou a právní vládou, poctivým vyplněním spravedlivých a rozumných žádostí většiny.“ Uznával **revoluci**, stejně jako jeho následovatel Masaryk, **jedině jako prostředek**, nikoliv jako cíl politického snažení. Říkal: „Já vůbec jsem velký nepřítel revolucí se zbraní a držím hlavně na revoluce **v hlavách a srdcích**.“ Kolikrát nám prezident Osvoboditel připomínal ve svých projevech tato památná slova Havlíčkova! Co znamenají tato slova pro nás v dnešní době? Znamenají, že ani my **nesouhlasíme s tím, aby se z revoluce stal cíl** našeho snažení, že i my pokládáme revoluci jen za prostředek, nikoliv za cíl svého snažení. Také dnes si uvědomujeme, že sebezávratnější revoluce politická by nic nespravila, kdybychom my všichni a každý u sebe neprovedli onu Havlíčkovu revoluci v hlavách a srdcích, kterou jediné se dovíraje pravé a blahodárné revoluční dílo. Tuto revoluci myslí a srdcí nelze oddekretovat ani nakomandovat, tu musí provést každý sám u sebe.

Chceme právo a pořádek

My všichni musíme být lepšími, poctivějšími, obětavějšími, má-li být naše republika ve svém celku dokonalejší a sociálně spravedlivější. A tu je třeba si především uvědomit, že jediné bezpodmínečně **dobrovolná kázeň celého národa, přísné zachování všech platných zákonů a nařízení, vzorný pořádek** ve všech záležitostech státních i obecních a **neumdlévající pracovitost** - jsou nezbytnými podmínkami, bez nichž by se úsilí o výstavbu republiky nemohlo končit zdarem. Pro nás není projevem nějakého reakcionářství nebo strachu z boje, jestliže kategoricky prohlašujeme, že chceme vždy a všude usilovat o nastolení pevného, neporušitelného řádu a kázně ve všech oblastech. - Právě proto, že se **stavíme kladně k velkým vymoženostem naší květnové revoluce**, jsme povinni požadovat bezpodmínečný pořádek a kázeň, pomocí nichž se jediné mohou tyto vymoženosti upevnit a zajistit k blahu celého národa. Ten, kdo by chtěl zvrátit výsledky naší revoluce, mohl by jen vítat chaos a nepořádek, neboť z nich se rodí reakce a diktatury, které pak vystupují v roli ochránce pořádku. Pravý socialista si však musí přát, aby se co nejrychleji revoluční chaos změnil v budovatelský řád.

Na vedoucí místa jen ti, kdo se osvědčili

S otázkou revoluce souvisí zpravidla i **otázka zásluh** jednotlivců o její vítězství. A tu bych chtěl jen krátce připomenouti, že náš národ dovede dnes stejně jako v minulosti ocenit a vážit si opravdových zásluh. Máme někdy až příliš mnoho záliby v tom různém oslavování a jublování. Při tom však nesmíme v zájmu státu zapomínat na to, že skuteční ušlechtilí revolucionáři si své oběti nikým a ničím odměňovat nedají a že revoluční zásluhy sebe větší neopravňují nikoho k tomu, aby zastával úřední funkci, k níž nedorostl svými schopnostmi a odbornými znalostmi. Je samozřejmé, že se dnes dostali na vedoucí úřední místa především lidé zvláště zasloužilí o naše druhé národní osvobození. Mohou však bez škody pro stát ve svých funkcích setrvat jen ti z nich, kdo se v nich svými schopnostmi a znalostmi, **svou pílí a poctivostí** plně osvědčí. Dějiny revolucí nás poučují o tom, že všude tam, kde se na vedoucí místa dostali lidé jen pro své revoluční zásluhy bez ohledu na kvalifikaci pro tato místa, muselo časem dojít k revisím a čistkám. Proto se chceme už předem uchránit této inflace revolučních kariér tím, že budeme vybírat lidi především podle jejich schopností a teprve mezi schopnými podle jejich revolučních zásluh. Je totiž něco jiného provádět revoluci, ať již konspirací proti utiskovatelům doma či organisováním odboje zahraničního, a něco jiného budovat průmysl, hospodářství, kulturní ústavy nebo politické strany ve svobodném státě. Ten, kdo se osvědčil jako statečný voják revoluce, nemusí se stejně ještě osvědčit jako vedoucí úředník, organisátor, vědec či umělec. Proto musíme vždy a všude usilovat o to, aby se za všech okolností dostávali jen praví lidé na pravá místa. Zájem státu a národa na zdárné prosperitě ve všech oblastech veřejné činnosti musí vždy stát nad sebe většími zásluhami

kteřehokoliv jednotlivce. Ostatně práce při znovuvýstavbě naší republiky je tolik, že se každý zdatný pracovník může plně uplatnit podle svých sil a schopností. Záleží jen na tom, správně hodnotit schopnosti lidí a pečovat o jejich spravedlivé umístění.

Náš československý socialismus

Druhou základní zásadou, na niž je vybudován program naší strany, je **záhada socialismu**.

Stejně jako ideu národní, chápeme i socialismus svým vlastním, československým způsobem.

Jsme stranou socialistickou a ke svým socialistickým idálům se hlásíme s hrdoostí. Nejsme socialisty z oportunismu: k svému socialismu jsme se přihlásili ještě v dobách, kdy tato přihláška bývala spojena s nebezpečím persekuce. Nečekali jsme ani na vítězství socialismu v Rusku, ani na vlnu socialismu, která dnes zaplavuje jednu zemi po druhé, byli jsme průkopníci a revolucionáři a byli jsme jimi v dobách, kdy toto průkopnictví nemohlo počítat s odměnou. S tím větším uspokojením teď **vítáme vítězství socialismu ve své obnovené demokracii** a hlásíme se k němu jako k ovoci také své vlastní práce. Jsme pyšní na skutečnost, že se naše země opět postavila, jak je to v její dějinné tradici, mezi země nejpokrokovější, a že se na cestě k socialismu nedala událostmi tlačit, nýbrž se po ní rozběhla sama spontánně s chutí a odvahou. Veliká sociální reforma, vyplývající z presidentova dekretu o znárodnění některých průmyslových odvětví, je historickým činem, za který se naše generace nikdy nebude stydět. Chci dnes k této reformě prohlásit, že diskuse o ni je pro nás skončena a že uznáváme jedinou směrnicí: starat se ze všech sil, aby se tato reforma zdařila, aby nebyla ohrožena ani zlou vůlí reakce, ani nerozvážeností papírových teoretiků a nesnášenlivých radikálů a aby z ní nám, našemu národu a příštím generacím vzešlo štěstí, hospodářské zabezpečení a vnitřní mír. Je třeba hned předem jasně říci, že **odmítáme heslo socialismu třídního**.

Tím, že spojujeme ideu národní s ideou socialismu, je také řečeno, že chceme být stranou, která stojí ve službách celého národa a nikoliv jen jedné společenské třídy. Jsme si plně vědomi obrovského významu dělnictva pro hmotný i duchovní život celého národa, při tom však nezapomínáme ani na neméně významné ostatní složky pracujícího národa. Národ není jenom dělník, ale stejně i sedlák, učitel, úředník, živnostník a vůbec všichni, kdo svou prací ať hmotnou či duševní přispívají ke zdatu společného úsilí národního celku. U nás není parazitních tříd, které žijí jen z práce druhých. **Jsme národem drobných pracujících lidí**, kteří se musí všichni stejně přičiňovat, máme-li dosáhnout oné vyšší životní úrovně, po které všichni toužíme. Proto také **nevěříme v tak zvaný třídní boj**, který by vedl jen k rozvratu našeho hospodářství a k úpadku životní úrovně. Chceme dospět naopak k uskutečnění ideje **sociálního míru**, která znamená, že rozpory, jež se tu a tam vyskytnou mezi zájmy jednotlivých tříd a skupin, musí být řešeny nikoliv bojem, nýbrž rozumnou dohodou zúčastněných složek, nebo rozhodčím výrokem představitelů státní moci. Zájem státu musí v každém případě být nadřazen zájmům jednotlivých sociálních skupin.

Socialismus je především otázka mravní

Idea socialistického řádu pro nás znamená takové uspořádání hospodářských a sociálních poměrů, při němž by každý pracující obdržel spravedlivou mzdu a mohl obstarávat své životní potřeby za **spravedlivé ceny**. Již tímto důrazem na spravedlnost mezd a cen je řečeno, že socialismus není jen otázkou hmotnou, nýbrž, jak často zdůrazňoval Masaryk, **otázkou mravní**. Socialismus je protikladem liberalismu a kapitalismu. Zkušenosti z hospodářských krizí, zejména z krise, která předcházela druhou světovou válku a byla zajisté jednou z jejich příčin, ukázaly, že kapitalistický způsob hospodaření již dohrál v největší části výrobní oblasti svou úlohu a že je nezbytně nutno jej tam nahradit způsobem lepším, socialistickým. Není nadále možné strpět, aby v zájmu vysokých zisků malého počtu magnátů finančního kapitálu trpěl celý pracující národ bídou a nedostatkem, aby byl vydáván životní nejistotě, vyplývající z nezaměstnanosti. Liberalistická zásada t. zv. volné soutěže, ponechávající osud pracujícího národa v rukou náhodné souhře soukromopodnikatelských zájmů, dohrála v Evropě i v ostatním světě a všechny státy se budou muset dříve či později s tímto problémem vyrovnat. Hospodářství není možno ponechat bez kontroly a bez řízení státní autoritou, zastupující zájmy národního celku. V těch oblastech výroby i obchodu, které se dotýkají životních zájmů národních a státních, a kde se rychlým technickým vývojem už dříve hospodařilo ve velkých kolektivních útvarech, je nejlépe nahradit hospodářství soukromopodnikatelské přímým hospodářstvím státním. Proto jsme neváhali přistoupit k radikálnímu řešení tohoto problému a provést znárodnění, resp. postátnění klíčového průmyslu, obchodních bank a soukromých pojišťoven. To však neznamená, že bychom si nebyli vědomi velkého významu **soukromopodnikatelské iniciativy a obchodní zdatnosti** všude tam, kde jí může být použito beze škody, ba

na prospěch státu.

Soukromé podnikání má právo na život

Proto trváme na zásadě, že vedle zespolečenštělých podniků státních, komunálních či družstevních mají i v řádně organisovaném socialistickém státě **právo na život podniky soukromé**. Dlouholeté zkušenosti, jimiž prošel socialismus v cizině i u nás, dokazují naprosto jasně, že socialistický řád neznačí, jak se dříve myslelo, především odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků. Tím méně dnes socialismus znamená odstraňování soukromého majetku vůbec. **Naopak, v řádně organisovaném socialistickém státě je poctivou prací nabytý majetek** jednotlivců stejně, ne-li více chráněn než ve státě kapitalistickém. Stát kapitalistický ve skutečnosti chránil jen velké majetky kapitálově silných, kdežto drobné úspory pracujících jednotlivců ponechával na pospas hospodářským krizím, v nichž o svůj těžce nabytý majetek přišli právě ti menší podnikatelé a střádalové, kteří nemohli obstát v dravé soutěži s podnikateli kapitálově silnými. Jakápak to byla ochrana soukromého vlastnictví, když těžce nastřádané celoživotní úspory lidí mizely pod každým závanem větru střídajících se krísí a konjunktur. Proto dnes se na socialismus nesmíme dívat jako na nepřítel soukromého majetku poctivou prací nabytého, nýbrž jako na jeho ochránce, který chce stejně pomáhat dělníkovi jako soukromému podnikateli, sedlákovi, živnostníku či obchodníku. S tohoto hlediska nevidíme ovšem v **soukromém majetku** jen neomezené právo, nýbrž **také povinnost** majitele vůči národu a státu spravovat svůj majetek takovým způsobem, aby to nebylo ke škodě národního celku. Dnes je již jasno v tom, že budoucí spravedlivější sociální řád se nebude opírat jen o státní podnikání všude a ve všem, nýbrž že bude spočívat na vzájemné souhře různých forem podnikání, při níž budou vedle sebe existovat a prosperovat podniky státní, komunální, družstevní stejně jako dobře vedené podniky soukromé. Záleží jen na tom, užití v každém případě té formy podnikání, ať veřejného či soukromého, která nejlépe odpovídá přirozené povaze určitého oboru hospodaření. To znamená, že budeme postátnňovat doly a hutě; nemělo by však smyslu postátnňovat výrobu a obchod v těch oblastech podnikání, kde záleží na individuálním vkusu a výběru, jako je většina živností oděvnických, potravinářských a pod. Nejde o to, aby stát sám všechno podnikal, nýbrž o to, aby veškeré podnikání veřejné i soukromé upravitel a řídil takovým způsobem, aby prospívalo zájmům celého národa. **Jsme tedy pro hospodářství řízené státem**. K tomu, aby toto řízení bylo našemu hospodářství skutečnou vzpruhou a nikoliv brzdou, je především třeba, aby se opíralo o **přesné plány**, založené na **vědeckém** průzkumu hospodářské a sociální struktury našeho státu a národa.

Prakticky to znamená, že jako stát střední velikosti, jehož největším bohatstvím jsou pilné a dovedné ruce a mozky pracujících národa, **nesmíme nikdy podceňovat malé a střední podnikání**. Nejsme velmoci, oplývající nevýčerpatelnými zdroji přírodního bohatství, které by nás vedlo k výhradní péči o velký, t. zv. těžký průmysl, vyvážející ve velkém množství surovinu.

Náš hospodářský plán musí vycházet z přesného vědeckého poznání **našich** československých předpokladů hospodářského rozvoje. A tu zkušenosti z poslední světové hospodářské krise ukázaly, že ty malé a střední státy byly lépe chráněny před zhoubnými důsledky této krise, které ve svém hospodářství kladly větší důraz na kvalitní výrobu z domácích surovin, než aby jen napodobily velmocí budování těžkého průmyslu, jenž je mnohem více závislý na výkyvech světové konjunktury.

Zemědělství musí zůstat majetkem zemědělců

Neméně důležitou oblastí našeho hospodářství je vedle průmyslu a obchodu naše vospělé zemědělství. Chybou starších nauk socialistických bývalo, že věnovaly pozornost jedině průmyslu a zájmům průmyslového dělnictva, nestarajíce se o životní zájmy pracujícího lidu na venkově. Naše republika dokončuje nyní významné dílo pozemkové reformy, při jehož provádění je nutno dbát zájmů malého a středního zemědělce. V zemědělství je ještě více než v průmyslu třeba zachovat pokud možná soukromé podnikání, jakožto nejlépe vyhovující formu hospodaření s půdou. Zemědělce musíme nyní skutky přesvědčit o tom, že zrušením agrární strany nejsou ohroženy jeho oprávněné životní zájmy, že naopak budou nyní lépe a spravedlivěji hájeny než předtím. Musíme jej zbavit pocitu nejistoty, který vzniká z obav před nějakými neočekávanými experimenty v zemědělském podnikání, neboť tato nejistota je největší překážkou radostné práce a čilé podnikavosti každého zemědělce.

Každému pracovníkovi náleží spravedlivá odměna

Socialismus, jak jej chápeme my českoslovenští národní socialisté, není hrubým materialismem, nýbrž je založen na **úctě ke každé poctivé práci**, ať jde o práci rukou nebo hlav. **Práce** nesmí býti napříště nenáviděnou otročinou a kletbou vyděděnců. Musí se stát pro každého

pracujícího člověka **radostnou povinností** a největším dobrodiním, jež mu může život poskytnout. Aby tomu tak mohlo být, je třeba soustavnou sociální politikou zbavit lidskou práci všeho zneužívání nepracujícími kořistníky lidské práce. Proto budeme usilovat vždy o to, aby každý pracující příslušník našeho národa byl za svou práci spravedlivě a po zásluze odměňován. Společným úsilím se všemi pokrokovými živly v našem státě vybudujeme taková **sociální zařízení**, která by každou produktivní práci učinila opravdu radostnou. Péči o hygienu v závodech, o zkrášení pracovního prostředí a o radostné využití dovolených i denního odpočinku pracujících budeme usilovat o to, aby se z naší krásné vlasti stal opravdu ráj, nejen na pohled, ale celým svým každodenním životem. Český a slovenský dělník přestane být v našem národním státě vyděděným proletářem, vykořisťovaným námezdníkem, a **stane se rovnoprávným, svobodným příslušníkem svobodného národa**. Tím také v jeho mysli vznikne trvalý **pocit spoluodpovědnosti za stát** a jeho hospodářskou zdatnost.

Mravní pojetí socialismu v duchu našich národních tradic vyžaduje od každého jednotlivce, necht' je činný v kterémkoliv oboru lidské práce, aby se zvýšenými právy vždy také spojoval zvýšený pocit odpovědnosti k národu, který mu tato práva uděluje. **Právo a povinnost** jsou ve spořádaném státě vždy jako **líc a rub** téže mince. Chceme-li od státu více žádat, jsme mu zároveň povinni více dát ze své pracovní schopnosti. Vyšší životní úroveň jedné vrstvy národa nesmí být dosahována snížením úrovně vrstev ostatních. Nemá-li tomu tak být, je bezpodmínečně nutno, aby u každé vrstvy a u každého jednotlivce bylo zlepšení jeho životního postavení doprovázeno **zvýšením jeho pracovního výkonu**. Jsme pro odstranění bezpracných důchodů u všech příslušníků národa, nejen u některých. Lidově řečeno, nezbytným předpokladem zlepšení našich hospodářských a sociálních poměrů je to, aby si každý z nás uvědomoval pravdivost starého českého přísloví, že bez práce nejsou koláče. Jedině prací, poctivou a usilovnou prací všech můžeme se domoci blahobytu, neboť **jedině práce je skutečným tvůrcem všech statků hmotných i duchovních**. Pro ty z nás, kdo bez své viny pracovat nemohou, ať již pro nemoc či stáří, jsme povinni účelným budováním sociálního pojištění zajistiti jejich hmotnou existenci. Sociální zajištění, tato největší sociální vymoženost naší doby, musí být tak vybudována a rozšířena, aby všechny pracující příslušníky národa, dělníky stejně jako živnostníky, zemědělce, úředníky atd., zbavilo tísnivých obav z budoucnosti. Patří k tomu také pojištění proti nezaměstnanosti; tu však chceme a musíme rozumnou hospodářskou politikou dosíci ještě něco více než pojištění, totiž

odstranit nezaměstnanost vůbec.

Ve státě, který bude držet řízení svého hospodářství ve vlastních rukou, nemusí vůbec docházet k hospodářským krizím a k jejich nejtěživějšímu důsledku, k hromadné nezaměstnanosti. Odstranit toto největší sociální zlo, které stálo u kolébky minulé války, není věcí, která by nebyla v lidských silách. Je k tomu ovšem třeba, aby běh hospodářských věcí nebyl ponechán náhodné souhře sil, nýbrž aby stát jako celek hospodařil podle jednotného, vědecky podloženého hospodářského plánu.

Socialisace vzdělání

Idea socialismu má pro nás, kteří nesouhlasíme s materialistickým názorem na život, také závažné **důsledky v oblasti kultury a duševní práce vůbec**. V tomto směru znamená především důslednou socialisaci vzdělání. Možnost dáti svého syna nebo dceru na studie, nesmí být napříště vyhrazena jenom těm rodinám, které na to mají. Proto jsme neváhali otevřít veškeré školství, tedy i nejvyšší všem zdatným a schopným synům a dcerám svého národa. Nesmíme ovšem ve studiích podporovat lenochy nebo tak zvané věčné studenty, kteří buď ke studiu, jež si vybrali, nejsou schopni, nebo zneužívají svého postavení k zahálčivému životu na škodu pracujících. Náklad, který stát vydává z prostředků poplatnictva na studia každého jednotlivce, je příliš velký, než abychom mohli lehkomyšlně podporovat studia těch, kdo na vysoké školy nepatří. Chceme všem dát rovnou příležitost ke vzdělání, odmítáme však podporovat neschopné nebo líné jednotlivce. To souvisí s širší otázkou **správného výběru lidí pro jednotlivá povolání**, jež mají v životě národa v budoucnosti zastávat. V tom směru je jediná bezpečná cesta, abychom se uvarovali všech nesprávností a nespravedlností: cesta vědecky založeného výběru **na podkladě psychotechnických zkoušek**. Rozhodujícím momentem pro výběr jednotlivců pro jednotlivá povolání nesmí být napříště ani bohatý tatínek, ani protekce vlivných činitelů, ani politická legitimace, nýbrž jedině schopnosti kandidáta pro místo, které chce zastávat. Přitom není vyloučeno dodatečně napravit chyby a nedostatky nezkušeného mládří. Proto chceme usilovat o to, aby i těm jednotlivcům, kteří již jsou zapojeni do pracovního procesu, byla poskytnuta možnost dodatečným studiem na vyšších i vysokých školách doplňovat své vzdělání a domoci se vyššího postavení, než jaké dříve zastávali. V Americe nejsou školy, jako je tomu u nás, vyhrazeny jen mladým lidem, kteří ještě neokusili břemene vlastní práce; setkáváme se tam často se studenty, kteří přišli na vysokou školu ve věku, kdy u nás odcházejí lidé na odpočinek.

Vhodnou úpravou studijního programu, na příklad zřizováním universitních kursů ve večerních hodinách, je možno dát i zaměstnaným lidem příležitost k vyššímu vzdělání. Jako malý národ jsme tím více povinni správně hospodařit s duševními schopnostmi svých příslušníků a dávat každému jednotlivci maximum příležitosti, aby mohl ze svých sil vydat ve službách celku vše, čeho je schopen.

Opravdová, důsledná a poctivá demokracie

Jak jsem uvedl již na začátku tohoto projevu, jsou obě základní ideje naší strany, idea nacionalismu a socialismu, nerozlučně spjaté s **ideou demokracie, demokracie opravdové, důsledné a poctivé**. Hlásíme se k demokracii dnes víc než kdy jindy, protože ji ještě nepovažujeme za zcela zajištěnou. Slova o základních lidských právech a o nedotknutelných osobních svobodách nejsou nám jen hesly - jsou pevnými a neměnnými články našeho desatera. Zmínil jsem se již o neblahém dědictví, které nám zůstalo po Němcích - dědictví, které chceme vyhladit a proti kterému vystoupíme znovu a znovu, kde se s ním setkáme. Proto **budeme úzkostlivě střežit svobody projevu ať psaného nebo mluveného**, proto se budeme bránit každému nátlaku na lidské svědomí a **budeme potírat každý pokus nebo i jen příznak autoritativnosti nebo totálních tendencí**. Víme dobře, že tímto postojem vyjadřujeme vůli většiny našeho lidu, což neznamená, že bychom jej zaujímali z důvodů agitačních: je diktován naším hlubokým přesvědčením, že jen a jedině režim demokratický a jen a jedině demokratické metody jsou zárukou našeho národního rozvoje, našeho vnitřního míru a naší šťastné budoucnosti.

Co tedy znamená idea demokracie pro nás v dnešní převratné době? Nic víc a nic méně, než důsledné provádění známého Lincolnova hesla „vláda lidu, skrze lid a pro lid“. Hlásíme se oddaně k onomu pojetí demokracie, jakému nás národ učil jeden z největších demokratů světa Tomáš G. Masaryk. A Masaryk říká: „Demokracie není jen formou státní, není jen tím, co je napsáno v ústavách: demokracie je názor na život, spočívá na **důvěřivosti, v lidskost** a v lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry“. Žádný světový myslitel nepromyslí tak hluboce a do všech důsledků myšlenku, že idea demokracie v podstatě znamená praktické **uskutečňování lásky k bližnímu, lidského bratrství**, jako náš nesmrtelný Masaryk. Utrpení lidstva, jímž jsme prošli za posledních sedm let, dokázalo celému světu, že jedině tato idea může svět zachránit před zhroucením do naprostého chaosu, v němž se člověk stává člověku vlkem a v němž by zmizela veškerá lidská kultura a civilizace. Hetakomby mrtvol mučedníků nacistického násilí musí být pro každého výmluvnými svědky o tom, kam se řítí svět, v němž lidé zapoměli, že jsou lidmi, že jsou bytostmi stvořenými k obrazu Božímu. Dnes již neexistuje volba „demokracie nebo diktatura“, dnes se tato otázka zmínila v otázku „demokracie nebo zkáza všeho“, co stojí za to, aby lidský život na této planetě byl zachován. Diktatury, založené na hrubém násilí jedné menší části společnosti nad druhou, dokázaly svým násilnickým běsněním, že jsou nejzohoubnější formou lidského spoluzítí, jaké si vůbec lze představit. Demokracie je však nejen životní formou, o jejíž uskutečnění musí dnes usilovat celý svět. ale zároveň formou, která jedině vyhovuje životním zájmům a dějinným tradicím našeho národa. Záhuba demokracií znamená především záhubu malých národů a států, neboť násilí uchvatitelů moci se nikdy neomezuje jen na vlastní stát, nýbrž vztahuje své krvavé pařáty i na život a statky národů sousedních. Kdo o tom snad ještě pochyboval před druhou světovou válkou, je nyní dostatečně poučen. Česká národní povaha je od pradávna tak uzpůsobena, že je demokratický způsob vládnutí **jediným způsobem, v němž se českému člověku volně žije a dýchá. My prostě nesneseme nad sebou knutu jakékoliv diktatury**, nechť k nám přichází s tváří sebe více nalícenou falešným pozlátkem.

Český člověk je příliš rozumný, pracovitý a poctivý, než aby potřeboval, aby nad ním stál někdo s karabáčem, kdo by ho donucoval k plnění jeho povinností. Jsme hrdí na to, že právě v tom se nejvíce lišíme od Němců, kteří bez prušáckého komanda nedovedli ani hnout prstem. Skvělá historie našeho Sokola, který dovedl dobrovolnou kázní sepnout tak obrovské masy národa v jediný cílevědomý celek, je jedním z dokladů, že náš národ má opravdu hluboký smysl pro dobrovolnou kázeň a rozumně uznávaný pořádek. Povinností jeho politického vedení je, aby tento vzácný smysl národa neubíjelo chaosem předpisů a rozhodnutí, které si navzájem odporují a v nichž se nakonec nevyznají ani jejich původci. To je třeba stále připomínat vládě i Národním shromáždění. Rádi posloucháme, ale jenom toho, jehož jsme si sami vyvolili a k němuž máme opravdovou důvěru. Vzpomeňme jen slavných tradic československých legií v první světové válce, abychom si uvědomili, co tato dobrovolná kázeň českému člověku znamená. Proto se budeme vždy tvrdě stavět proti každému, kdo by tuto jedině vhodnou formu našeho národního života chtěl ohrožovat jakýmikoliv zásahy, připomínajícími způsoby a nemravny totalitních režimů.

Také demokracie hospodářská a kulturní

Tím, že demokracii pokládáme za jediný možný způsob našeho národního a státního života, jsme přirozeně rozhodnutí uskutečňovat ideu demokracie **ve všech oblastech života**, tedy nejen v politice, ale také v **hospodářství a v životě kulturním**. Hospodářská demokracie nám znamená, jak jsem už ukázal, uskutečňování zásad socialistických, neboť hlásáme-li rovnost všech občanů před zákonem, musíme vytvářet i předpoklady rovnosti sociální, která ze všech pracujících příslušníků národa činí rovnoprávné a rovnorodé spoluobčany. Demokratická zásada svobody a rovnosti se nesmí zastavit před ničím, tedy ani před růzností pohlaví. Proto naše strana vždy byla a je i dnes hlasatelkou naprosté **rovnosti žen s muži** co do práv i povinností. Žena musí již konečně přestat být otrokyní a služkou mužovou a musí se stát jeho rovnorodou spolupracovnicí. Proto je nutno odstranit všechny nespravedlivé rozdíly v oceňování ženské práce, odstranit překážky, jež dosud znemožňují ženě zastávat jakékoliv veřejné funkce. Celý náš život, veřejný i soukromý, musí být upraven tak, aby tato rovnost žen s muži nezůstala pouhým heslem. A především musí být vyvozeny všechny demokratické důsledky vůči ženě hospodyně a ženě matce.

Demokracie má povinnost kritizovat

Zásada demokracie má pro celou organizaci našeho státu dalekosáhlé důsledky. Demokracie se tu nemůže projevat jenom v jednotlivých ústavních zřízeních, jako je parlament a vláda parlamentu odpovědná, ale především v **duchu veškerého jednání** všech ústavních a politických činitelů. Politická demokracie znamená nejen svobodu a rovnost všech občanů státu před zákonem, ale také stálou a účinnou **kontrolu vlády parlamentem a celým veřejným míněním**, jež je v demokratickém státě reprezentováno především svobodným tiskem. Jediné stálou výměnou názorů, stálou kontrolou činnosti všech ústavních činitelů je možno dosáhnout toho, aby mezi vládou a lidem nevznikla propast nepochopení a nedůvěry. Proto se jako přesvědčení zastánců demokracie budeme vždy **stavět proti jakémukoliv omezení kritiky a různosti názorů** na jednotlivé otázky veřejného života. Přejeme si zajisté jednoty národa, při tom však odmítáme jakékoliv náznaky totality. **Odmítáme také ono, bohužel dosti časté, podezírání každé poctivé kritiky z nevlástenectví neb ze sklonů reakcionářských**. Úkoly, před kterými dnes náš stát stojí, jsou tak závažné a obtížné, že není prostě možné, aby o každé otázce byli všichni jednotlivci stejného mínění. V demokracii rozhoduje vždy nakonec **většina, nesmí však rozhodovati diktát jednotlivců** nebo některé ze spolurozhodujících skupin. Proto je základním předpokladem zdravé demokracie **vzájemný respekt** jedněch k druhým, ušlechtilá **snášlivost** k odchylným názorům druhého. Byli bychom špatnými demokraty, kdybychom chtěli tvrdošijně a bezohledně prosazovat své mínění tam, kde se většina národa rozhodla jinak a kdybychom klas většiny chtěli dokonce umlčovat. Jsme-li však sami snášliví k názorům svých ideových odpůrců, pak máme plně právo energicky žádat, aby se stejnou snášlivostí a dobrou vůlí jednali i tito odpůrci s námi.

Náš poměr ke Slovensku

Vysoký respekt k lidské osobnosti je velkým kulturním darem; chceme jej mít v čele svých zásad a jeho uplatňováním zlepšit a zkrátit náš veřejný i osobní život. Jedině prohlubováním a pěstováním tohoto respektu vybudujeme si a udržíme Svoje lidově demokratické zřízení. Zásadou demokracie a vůlí budovat náš republiku jako jednotný a nedělitelný stát Čechů a Slováků je určen i poměr naší strany k **tak zvané otázce slovenské**. Říkám k tak zvané otázce slovenské, poněvadž pro opravdového Čecha či Slováka tu vlastně žádná otázka neexistuje, neboť oba si přejí totéž, totiž upřímnou, opravdu bratrskou spolupráci obou. O slovenských věcech si budou rozhodovat Slovinci, avšak pokud se slovenské věci dotýkají Čechů a československých zájmů, pak máme též co do nich mluvit. Je pro nás samozřejmé, že se tato spolupráce Čechů se Slováky může a musí vyvíjet za předpokladu naprosté rovnosti a rovnoprávnosti obou.

Nechceme také popírat oprávněnost krajového svérázu jednotlivých částí republiky, nýbrž naopak chceme všemi prostředky **podporovat rozvoj zdravého regionalismu**, který chce dát každému z krajů naší krásné vlasti vše, čeho potřebuje k plnému rozvoji svých regionálních zvláštností a hodnot. To se ovšem netýká jen Slovenska, nýbrž také všech krajů Čech, Moravy a Slezska. Stačí vzpomenout potřeb a nedostatků chudého kraje jihočeského nebo svéráznosti jednotlivých krajů moravských, abychom si uvědomili, že nejen Slovensko, ale také ostatní kraje našeho státu mají své speciální potřeby, tužby a práva. Tkví již v samé podstatě demokracie, že nemiluje jednotvárnou uniformitu a že odmítá centralismus ve veřejné správě, neboť již z dob rakouských víme, že centralismus znamenal vždy také útlak a absolutistický způsob vlády. Proto jsme neváhali hned za květnové revoluce dalekosáhlým způsobem rozšířit pravomoc místních složek veřejné správy a pomocí lidově demokratické instituce národních výborů místních, okresních i zemských zavést dalekosáhlou decentralisaci celé naší veřejné správy.

To vše je správné a naše strana se za tyto reformy plně staví. Při tom však odlišujeme zdravý regionalismus a demokratickou decentralisaci **od snah autonomistických**, které by ve svých důsledcích **podkopávaly nedílnou jednotu našeho samostatného státu**.

Nemůžeme souhlasit s tím, aby se Slováci od českého národa separovali jako nějaká cizorodá složka, která chce jít docela jinými cestami než národ český. V tom bychom musili spatřovat ohrožení toho, co je nám nejdražší, samostatnosti a celistvosti naší republiky. My však věříme, že se stejně jako v památném slovenském povstání, tak i při výstavbě republiky z obou stran osvědčí poctivá vůle ke skutečné vnitřní jednotě a opravdu bratrské spolupráci Čechů a Slováků.

Svůj charakter strany celostátní jsme si zachovali úmyslně, i když jsme se zatím organizačně projevovali jen v zemích českých. Tak jako trváme na státní jednotě československé, trváme také na československé jednotě politické. Je pravda, že .v letech předválečných a během války se na Slovensku vyvinuly poměry od našich odlišné a že ozdravovací proces probíhá na Slovensku, ať už máme na mysli ozdravení hospodářské nebo mravní, pomaleji než u nás. Máme mnoho příčin se domnívat, že dnešní vnitropolitické rozvrstvení je na Slovensku jen provisorní a že lidové proudy, které až dosud nemají v tomto rozvrstvení svého mluvčího, postupem času se ho domohou. Máme už dnes na Slovensku mnoho stoupenců, kteří ani v nejtěžších chvílích nezradili a kteří se k práci pro svůj slovenský národ chtějí přihlásit pod národně socialistickým praporem. Je naší povinností podporovat je v jejich snahách, a věříme, že se brzy ve prospěch Slovenska i Československa budou moci uplatnit. Brzy si s nimi podáme ruku na Slovensku.

Přejeme si důslednou mírovou politiku zahraniční

Stejně jako celou naši vnitřní politiku musí prostupovat zásada demokracie, je třeba bojovat o její uplatnění i v naší **politice zahraniční**. Demokratická zahraniční politika je **politikou miru** a pokojné spolupráce mezi všemi kulturními národy světa. Demokratické státy netouží po expansi do cizích zemí, nechtějí nikomu zotročovat a nikomu vnucovat svá politická zřízení. Základní směrnicí naší zahraniční politiky určuje již sama geografická poloha našeho státu, který jako nejzápadněji položený stát slovanský má životní zájem na udržení a prohloubení přátelských styků mezi slovanským Východem a demokratickým Západem. Proto jsou jakékoliv debaty o tom, máme-li se dnes více přiklonit k Východu či k Západu, zhola zbytečné, neboť naším nejvitalnějším zájmem je usilovat spolu s ostatními o **to, aby poměr mezi Východem a Západem byl co nejlepší**.

Bylo by krátkozrakostí, kdybychom si nechtěli jako odpovědní vážní lidé přiznat, že vinou strašlivého loupění nacistického, vinou války a okupace jsme se ocitli v nesmírně těžkých hospodářských poměrech, že jsme beze své viny zchudli a že se můžeme znovu dodělat určitého blahobytu jen **a jen krajní hospodárností a šetrností a nejvyšší možnou pracovitostí**. Všichni si musíme být vědomi toho, že jsme generací, které se dostalo jedinečného štěstí dožít se dvakrát osvobození svého národa a být dělníky budování nových lepších řádů svého národa a státu. Tohoto štěstí jsme si dobyli všemi utrpeními a obětmi posledních let i vlastní aktivní účastí na bojích proti nacismu; musíme si ho ještě také zasloužit vzornou pracovitostí a trpělivým snášením všech nutných břemen, ovšem spravedlivě rozdělených. Nebyla nám tedy naše obnovená svoboda darována, ale je také a bude plodem vlastního našeho přičinění. To nic nezmenšuje na historické skutečnosti, že se nám dostalo od velkých spojenců východních i západních tak vynikající pomoci a podpory. To ani sebemeně nezmenšuje naši úcty a oddanosti k nim, ani vděčnosti, kterou upřímně sdílí všecken náš lid. Jsme si dobře vědomi, že by fašismus a nacismus nebyl býval zdolán už v té době, kdy se to podařilo, kdyby nebyly postupovaly proti němu východ i západ v tak těsné spolupráci, ve vzájemném rozdělení úkolu a ve vzájemné pomoci. Víme dobře, že jsme trpěli, když západ s východem těsně nespolupracovaly. Víme, že byla naše samostatnost obnovena jako jeden z plodů spolupráce jejich. Víme, že na vzájemném dorozumění všech mírumilovných národů a států světa záleží i zajištění světového míru a lepší budoucnosti i naší. A už proto budeme stati z opravdového přesvědčení, a říkám to jménem celé strany, **upřímně a důsledně mezi těmi, kdo budou usilovat ze všech sil o nejlepší možné vztahy a spolupráci naší republiky jak se Sovětským svazem**, k němuž nás nadto pojí city slovenské příslušnosti a s nímž spolupráce je zajištěna také významnou smlouvou, která úzkostlivě šetřící samostatnosti a nezávislosti obou smluvních stran, zaručuje jejich spolupráci nejtěsnější, **tak s mocnostmi západními**.

Jako slovanský národ jsme ovšem s ostatními slovanskými národy, zejména s velikým národem ruským, spjatí i ještě také srdečnými svazky **slovanské vzájemnosti**, kterou chceme ve všech směrech - jak už jsme vždy činili - dále rozvíjet a prohlubovat. Máme-li ovšem při této spolupráci s ostatními národy světa vystupovat jako činitel hodnotný a vážný, **nesmíme pouze přijímat, nýbrž také dávat ze svého**; dokázali jsme už několikrát, že máme i co dávat.

Náš národ **přispěl a přispívá** ke stavbě evropské kultury a civilizace tak

hodnotným přínosem, že nemá nejmenšího důvodu k tomu, aby se mezi ostatními národy cítil jako méněcenná složka mezinárodního společenství. Nestačila by doba několika hodin, kdybych jen stručně měl připomenout, čímž jsme jako národ přes všechny překážky svého životního osudu přispěli k vytváření i k ochraně kultury a civilizace světa. Stačí vzpomenout, že to byly naše země, z nichž vyšlehl plamen náboženské reformy; že to byl český exulant Jan Amos Komenský, jenž položil základy k výchově pro všechny národy světa; a že konečně i náš pevný nezdotatelný odpor proti nacismu vyburcoval země mnohem mocněji i k tomu, aby se vzbouřily na odpor proti nelidskému barbarství, jež hrozilo zkázou jim stejně jako nám. A což teprve, kdybych měl uvést jména všech Českých a slovenských vědců, umělců, techniků a organizátorů, kteří svou tvůrčí práci spolubudovali kulturu a civilizaci světa. Stačí poukázat dále na vysokou odbornou vyspělost našich dělníků a techniků, na hrdinný a jedinečný postoj celého národa za první světové války a na příkladné chování všeho lidu za druhé světové války, na skvělé osvědčení našich matek vychovatelek za války, atd. To jsou významná svědectví o naší vyspělosti. Ne, my se věru nepotřebujeme hanbit za svůj účet u ostatních národů světa. Stejně jako v dávné i nedávné minulosti pokračujeme i dnes rázným tempem nového budování, při němž nejen napravujeme škody, jež nám v tak veliké míře způsobila válka a okupace, avšak klademe již také základy k novému lepšímu životu, k novému vyššímu sociálnímu řádu. Nechceme propadat nějakému velikášství a marnivému mesianismu, není však třeba, abychom chodili po světě s hlavou sklopenou. Jsme přesvědčeni, že i my přispěli Evropě a světu svým hodnotným dílem a proto i svůj poměr k ostatním zemím a národům zařídíme podle tohoto **oprávněného sebevědomí**. Chceme se přidružit k ostatním mírumilovným národům světa jako hrdý a rovnoprávný činitel ochotný dále spolupracovat svými silami k dosažení vyšších ideálů kulturních, všelidské solidarity, ale neochotný vzdát se svého vlastního charakteru, svého svérázu, své svébytnosti.

Demokracie ve stycích mezinárodních pro nás znamená uskutečňování zásady: **rovnost národů, rovnost v národě!**

Poměr k ostatním politickým stranám

Pracovní jednota národa, kterou dnes v době výstavby potřebujeme více než kdy jindy, nemá znamenat mechanickou jednotu, jaká je zvyklá ve státech totalitních. **Jednota**, která je hodna demokratického státu, **nesmí být založena na diktátu jedněch a na pasivní poslušnosti druhých**, nýbrž na vzájemném dorozumění všech rovnoprávných složek národní fronty. K tomu je samozřejmé, že **nikdo nesmí být ze spolupráce vylučován** a že je vždy nutno stavět názor proti názoru. Proto nesmí být poctivá kritika podezírána z nekalých úmyslů a **jednotná politická vůle stran musí být založena na vzájemné dohodě**. Ve vzájemném styku politických stran je třeba se vyvarovat všech starých nedobrých zvyků, všeho chytráctví a vzájemného napalování, neboť to vše jsou pozůstatky z dob nesvobody, nedůstojné pro život demokratických stran a jednotlivců. Také pro styky politických stran a ostatních složek veřejného života musí platit ti heslo „Pryč od nacismu a nacistického násilnictví, pryč od přetvářky, lži a klamu, pryč od lícoměrnosti a s pravdou ven!“

S ostatními politickými stranami **chceme upřímně spolupracovat** co nejlépe, protože jsme si dobře vědomi toho, že k úkolům, před nimiž dnes stojíme, je třeba jednoty co největší. Není ani třeba, abych zdůrazňoval, že myslíme tuto svoji spolupráci poctivě a opravdově, i když zůstáváme a zůstaneme stranou samostatnou. Budeme postupovat jen podle svého svědomí a přesvědčení. Protože jsme demokraty upřímnými, budeme cítit přesvědčení druhých. A když se s nimi nedohodneme, nebudeme jich obviňovat ani z reakce, ani z národní nespolehlivosti. Počítáme ovšem se stejnou loyaltitou i se strany svých politických partnerů. Není tradicí naší strany pasivně snášet nezasloužené urážky. Řekli jsme již, že chceme být služebníky svého národa, ale právě proto, abychom mohli sloužit cele svému lidu, **nechceme a nebudeme příslužovat nikomu druhému**.

Proč třetí socialistická strana

A ještě na dvě otázky bych rád odpověděl. Prvá: „Lroč tvoříme vedle druhých dvou socialistických stran socialistickou stranu třetí?“

Od strany komunistické nás odlišuje základní filosofické pojetí dějin a úkolů našeho národa ve státech. Nesdílíme jejího marxistického a leninského názoru na svět, který je založen na materialistickém chápání života a dějin lidské společnosti. Hlásíme se k učení Masarykovu, které proti tomuto pojetí, jež pokládá veškeré duchovní dění za pouhou nadstavbu hmotných procesů ve výrobě, staví idealistickou víru v sílu svobodného ducha a idejí. Naše pojetí demokracie je ostražitě vůči všem pokusům nahradit nebo třeba jen korigovat demokracii způsoby totalitních diktatur. Revoluci pokládáme pouze za prostředek, k němuž máme právo sáhnout v nejkrajnějším případě nezbytnosti, a to jen tehdy, jde-li o zájem celého národa a nikoli jen jedné společenské třídy. Stejně jako od strany komunistické dělí nás náš odmítavý poměr k

marxistickému učení a jeho materialismu, také od strany sociálnědemokratické. Odpor proti třídnictví a hlubší důraz na hospodářskou a kulturní svébytnost našeho národa nás od nich podstatně ideově odlišuje.

A druhá otázka: „Když jména naší strany, naplněná tak ušlechtilou činností, zneužil Hitler k pojmenování svého zavrženého hnutí, nebylo by účelné změnit jméno strany?“ K tomu odpovídám: Naše shromáždění nebude se obírat otázkou eventuální změny jména strany, ježto **máme tentokrát věci důležitější, programové.** Zdůrazňujeme jen, že **ne jméno, ale obsah rozhodují.** Shoda jména naší strany s nacismem jen názorně ukazuje, jak je možno stejným jménem označit i hnutí tak jedinečně různá.

Kdo jen trochu zná historii československé politiky a v ní i historii naší strany, ví, že veškeré její úsilí bylo vždy neustálým bojem proti všemu, co se jen zdaleka blížilo zrůdné politické filosofii a praxi německého fašismu. To dobře věděli především sami nacisté a jejich pochopové. A proto hned po okupaci se s největší myslitelnou surovostí vrhli na každého, o kom věděli, že patří k Beneš-Partei, jak naši stranu výmluvně označovali. Tisíce našich mrtvých a další tisíce těch, kdo prošli koncentračními tábory, jsou svědky nejvýmluvnějšími. Jméno naší strany bylo nejstručnějším výrazem jejího skutečného, českého programu politického, sociálního i kulturního dávno před nacismem. Není naší vinou, jestliže němečtí nacisté, tak ochotní ke kopírování rozmanitých cizích vzorů, zneužili ve svém programu některou z myšlenek našeho národního socialismu, kterou zakladatelé naší strany hlásali už v době, kdy o nacismu nebylo ještě ani potuchy. Ale i kdyby se nějaké podobnosti v programu našlo, nic to nemění. Mezi programem naší strany a programem kterékoliv strany fašistické je propastný nepřeklenutelný rozdíl, který tkví především v našem věrném a neuchylném vyznávání ideálu demokratického.

Mohli bychom poukázat na nescíslné množství projevů vůdčích představitelů naší strany, svědčících o jasném protifašistickém stanovisku. Spokojíme se však tím, že připomenu obsírnou brožuru, kterou naše strana vydala při 40. výročí svého založení roku 1937 a která byla přeložena i do cizích jazyků a hojně rozšířena. Tehdy v době největšího rozmachu nacismu, v době, kdy nacisté už připravovali svůj útok na Československo, věnovali jsme této otázce zvláštní kapitolu, nazvanou „Československý národní socialismus a německá ideologie nacistická“, v níž potíráme vlivy nacistické ideologie bod za bodem. Už tehdy jsme prohlásili: Demokraticky chápaná idea nacionální a idea sociální vedou ve své konečné synthese k demokratickému ideálu humanity, který vyjadřujeme svým heslem „bratrství“. Našemu pojetí tří základních idejí nacionalismu, socialismu a demokracie se za posledních sedm let dostalo takového historického potvrzení, že nemáme nejmenšího důvodu cokoli na něm měnit.

Nestojíme o konjunkuralisty a spekulanty

Naše shromáždění, bratři a sestry, se blíží ukončení a nadejde nám nové období zintenzívněné práce pro stranu, stát a národ. Půjdem do další práce za své ideje s pevnou vírou, že nám přinesou vítězství. **Chceme být velkou stranou, jednou z nejsilnějších, a věříme, že jí budeme.** Rádi ve svých řadách uvítáme ty, kdo se k nám přidají, a slibujeme jim, že každý, kdo se k nám hlásí s čistým štítem, bude u nás doma, mezi svými. Nestojíme však o konjunkuralisty a politické spekulanty; víme, jak je dnes snadné lidi tohoto druhu získat, ale víme také, že hlasy oportunistické stranu neposilují, nýbrž oslabují a rozleptávají. Nepřejeme si, aby k nám lidé chodili s nadějí na osobní prospěch a politické nebo hospodářské posice, stojíme jen o členy, kteří najdou výraz svých túžeb v našem programu a s nimiž nás spojí společná víra, společné cíle. Ty a jen ty voláme do práce; a jestliže je k sobě nelákáme přísliby osobních výhod, něco jim přece slíbit můžeme: slibujeme jim, že zůstaneme věrni svým ideálům, věrni československé tradici, dědictví Masarykovu a dílu Benešovu, věrni národu a republice. Chvilu, které jsme spolu strávili, budou nám v této práci vzpruhou, a věřím, že na ně budeme vzpomínat s pocitem radosti i hrdosti. Jsou nám i potvrzením, že naše solidarita žije, ničím neotřesená a ničím neotřesitelná, že naše šiky zůstávají semknuty a že jich nikdo nerozrazí. Jsme jednotnější, než jsme kdy byli. V tom af se nikdo neklame. Jsme připraveni i na rány. Jsou-li nespravedlivé, neoslabí nás, spíše posílí a zocelí.

Naše bratrství musí být službou lidskosti a lidstvu

Tak žije a utužuje se naše solidarita — jinými slovy **naše bratrství.** Čím je nám toto bratrství? Nebylo nikdy pouhým oslovením, frází nebo titulem, a nebylo nikdy pouhou přihláškou k určité stranickopolitické ideologii. Nikoliv, naše bratrství má a musí mít jiný smysl a podklad. Lidský život zná celou škálu vztahů, od nejčistší lásky až k vražedné nenávisti, od chorobného sobectví až k nejnezištnější službě bližnímu. Na jejich podkladě se lidé sdružují, a to na podkladě těch dobrých, jako často i na podkladě těch špatných. Víme, že nejen láska, ale i nenávist může být poutem, kterého ani smrt nepřeverne. Ale jsou vztahy, které se v

životě jednotlivců opakují, a které se vrací, nebo přesněji řečeno, znovu a znovu vynořují na povrch i v životě národů.

Tak i naše bratrství: je v něm pokora, kterou zakladatel kultury, v níž dodnes žijeme, uložil svým apoštolům, a je v něm i revoluce, kterou myšlenka rovnosti lidských duší před věčností vnesla do časných životů jednotlivců, říší i systémů. Je v něm pocit sounáležitosti členů slovanského kmene, obklopeného neslychanou nepřátelskou většinou, a je v něm tichá a často odříkavá služba míru mezi národy. Ale je v něm i divoká vzpoura lidu, který se ve chvíli, kdy se chystá atentát na čistotu jeho duše. odvolá, nepřátel se nelekáje a nehledě na jejich množství, k své pravdě a k svému Bohu a oťese od základů Evropou. Je v něm ponížení národa zrazeného nevěrnou šlechtou, ukřizovaného duchovní reakcí a deklarováného na stav páriů; ale je v něm i moře nejčistší lásky, s kterou hrstka obrozenských vzdělanců rozmýšlává v studené noci, která se klene nad ochromenou vlastí, v srdcích prostého lidu neuhasitelný plamen národního citění. Je v něm epos legií, budovatelský rozmach svobodné republiky, krev popravíšť a sláva svobody znovu a bohdá navždy vykoupené.

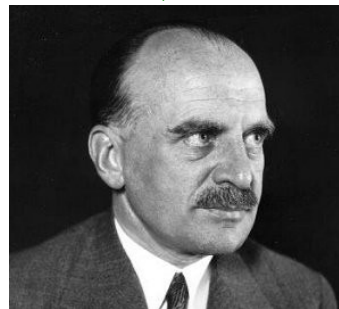
Bratrství věrných a nejvěrnějších: splývá v něm chorál svatováclavský s bojovými hymny kališnickými. ale i s písněmi našich lesů a hor, vytrysklými z národní klenotnice jako ze skřivánčího hrdla. Dunění královských zvonů pražských se v něm slévá v jednu píseň se zvony vesnických kostelíků, a požáry našich válek a revoluci přecházejí jím na obloze, která se rozednívá, v plápol jitřních červánků, zvěstujících pohodu míru a pokoje.

Naše bratrství, bratrství vykopené obětí, prožitě i zduchovnělé, toť základ naší národní tradice a zároveň i služba této tradici: tradici národa, který hledá pravdu, bojuje za pravdu a pravdou vítězí.

Bratři a sestry, takto a nejinak si budme bratry a sestrami! S uchem přítisknutým k své rodné půdě naslouchejme hlasům, jimž k nám hovoří naše země, a otevřme jim svoje hlavy i svoje srdce. Věřme si, pomáhejme si, milujme se, budme svoji a zůstaňme svoji! Pro vítězství svých ideálů, pro slávu své země, pro štěstí a mír svých dětí a jejich dětí.

NÁZORY – KOMENTÁŘE- SOUVISLOSTI

PhDr. Petr Zenkl (13. června 1884, Tábora[1] – 2. nebo 3. listopadu 1975, Raleigh,

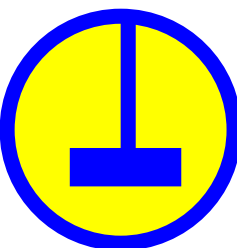
Severní Karolína, USA) byl český politik, ministr, primátor města Prahy (duben 1937 – únor 1939 a 1945–1946), předseda Národně socialistické strany (1945–1948), místopředseda čs. vlády (1946–1948), předseda exilové Rady svobodného Československa (1949–1974).

JEN SPRÁVNÉ VĚCI JSOU SPRÁVNÉ!

Na začátku druhé světové války 1. září 1939 v rámci akce Albrecht der Erste zatčen a uvězněn na Pankráci, odkud byl transportován do Dachau a posléze (po 3 týdnech) do koncentračního tábora v Buchenwaldu, kde byl osvobozen armádou generála Pattona a s pomocí americké vojenské stanice mohl odletět přes Frankfurt a Paříž do Londýna, kde se dozvěděl, že na jeho místo primátora byl v Praze dosazen komunist a Václav Vacek. Také se dozvěděl, že jej Revoluční výbor Čs. strany národně socialistické (ČSNS) zvolil na svém tajném zasedání (25. dubna 1945 v budově Melantrichu v Praze) předsedou ČSNS.

Primátorská funkce byla Zenklovi přiznána až v srpnu 1945 a vykonával ji do května 1946), kdy proběhly volby. Po volbách 1946 se jako předseda druhé nejsilnější strany (první byla KSČ) stal místopředsedou československé vlády (květen 1946). Předsedou Národně socialistické strany byl znovu zvolen 2. března 1947 na XIV. sjezdu této strany, kterého se zúčastnily tři tisíce delegátů. V únoru 1948 podal společně s dalšími nekomunistickými ministry demisi, aby přiměl komunistického ministra vnitra Noska ke zrušení neústavních kroků, které Nosek v resortu prováděl.

Po komunistickém únorovém puči byl pod nepřetržitým dozorem StB, přesto se mu v srpnu 1948 podařilo i s manželkou uprchnout na Západ. V následujících letech se stal hlavou československého politického exilu (v letech 1949–1974 byl předsedou exilové Rady svobodného Československa se sídlem ve Washingtonu, D. C. a také předsedou exilové ČSNS).

Elektronická knihovna Jaroslava Fišera
remake pro vlastní potřebu

Petr Zenkl
předseda strany

Národní socialismus věčně živý

© Jaroslav Fišer

EP : 001902 01.odt